

Anpassa produktionen till högre energipris

Sven Lalander tar i sin kommentar till min artikel upp huvudsakligen två frågor. För det första efterlyser han en analys av industrins elförbrukning och inte bara en analys av industrins totala energitätgång, som jag redovisat i artikeln. För det andra tar Lalander upp frågan om prissättningen på elkraft.

Det är principiellt viktigt att en prognos över elförbrukningen grundar sig på en analys av den totala energiförbrukningen, eftersom elkraft och bränslen är utbytbara mot varandra i många användningar, särskilt vad beträffar uppvärmningsprocesser. Det faktum att i den svenska industrin elkraftens andel av den totala energiförbrukningen är ungefär dubbelt så stor (25 %) som i den engelska och västtyska industrin (12 % vardera) tyder på att denna utbytbarhet kan vara ganska betydande. Substitutionsmöjligheterna i olika processer är större på lång än på kort sikt, eftersom det tar tid att utveckla och introducera ny teknik. Hur snabbt substitutionen går mellan el och bränslen beror även på hur relativpriserna på dessa utvecklas.

För att göra den uppdelning som Lalander efterlyser krävs alltså i princip kunskap om substitutionsmöjligheterna och prognoser om relativpriserna. I de elprognoser som publicerats av CDL/Vattenfall saknas en redovisning av vilka antaganden som gjorts rörande dessa substitutionsförhållanden och prognoser på el i förhållande till både andra energislag och andra varor och tjänster över huvud taget.

Med hänsyn till att IUIs förra energiprognos (B Carlsson och M Josefsson, Industrins energiförbrukning. Analys och prognos fram till 1985. Industriens Utredningsinstitut, Stockholm 1974) täckte en relativt lång tidsperiod och att de nödvändiga kunskaperna om substitutionsmöjligheter och relativpriser inte stod till IUIs förfogande avstod vi den gången från att göra en uppdelning på el och bränslen.

På kortare sikt och med specificerade investeringsplaner för industrin är dock möjligheterna större att säga något om fördelningen mellan el och bränslen.

Sålunda har IUI gjort en kalkyl över denna fördelning år 1980. Kalkylen presenterades inte av utrymmesskäl i min artikel men finns tillgänglig i IUIs nyligen publicerade långtidsbedömning fram till 1980. Resultaten tyder på en oförändrad specifik elförbrukning i industrin som helhet för perioden 1973–1980, dvs en ökning av elkonsumtionen i industrin i takt med industriproduktionen.

Den andra frågan som Lalander tar upp är prissättningen på elkraft. Han hävdar att mitt antagande att vattenkraften hittills i huvudsak bestämt elprisnivån är felaktigt och "att de svenska elpriserna sedan 1960-talets början i huvudsak bestämts av nytilkommande värmekraftsanläggningar, under senare år bestående väsentligen av kärnkraftverk".

För min del tror jag emellertid att den billiga vattenkraften fortfarande håller nere de svenska elpriserna. Skälet till detta är den av Vattenfall tillämpade principen att söka erhålla täckning av den genomsnittliga produktionskostnaden i hela kraftsystemet, dvs självkostnaden.

Vid *justeringar* av priserna utgår man från den långsiktiga marginalkostnaden, dvs totalkostnaden för elkraft producerad i nybyggda kraftverk för baskraftproduktion. Vid 1960-talets början övergick man från vattenkraft till oljekondenskraft för nytilkommande baskraftproduktion, och på senare år har man övergått till kärnkraft. Men så länge värmekraften utgjorde endast en obetydlig del av den totala elkraftproduktionen påverkades den genomsnittliga produktionskostnaden ganska lite av de nytilkommande värmekraftverken. Självkostnaden dominerades i stället av vattenkraften. En tillämpning av *marginalkostnadsprissättning* skulle ha inneburit att elpriserna omedelbart anpassats till kostnaden för el producerad i nybyggda värmekraftverk.

I den mån investeringsbeslut fattas idag på basis av den information om de framtida elpriserna som genomsnittskostnadsprissättningen ger, leder de till en högre efterfrågan i framtiden än vi skulle ha haft vid marginalkost-

nadsprissättning idag. Det är i första hand sådana felinvesteringar som skulle kunna undvikas genom en övergång till marginalkostnadsprissättning.

Men även redan gjorda investeringar skulle ju beröras av en sådan övergång. Som Lalander påpekar skulle omställningsproblemen bli mycket stora för vissa av våra mest elintensiva branscher, t ex aluminium- och ferrolegeringsverk. Vissa nedläggningar vore förmodligen oundvikliga och skulle kanske komma att accepteras politiskt, på samma sätt som nedläggningar accepterats inom t ex tekoindustrin i samband med vissa förändringar i de yttre förutsättningarna. I den mån vissa branscher har baserat sin produktion på alltför billig elkraft, bör förändringar i de yttre omständigheterna även här leda till en anpassning av produktionens inriktning.

Jag vill inte på något sätt förringa de svårigheter som skulle uppstå vid en anpassning av elprissättningen till marginalkostnadsprissättning. Problemets storlek beror bl a på hur lång anpassningsperiod man väljer.

Mycket stora krav skulle behöva ställas på den ekonomiska politiken i form av både generella och selektiva åtgärder. Men om vi är övertygade om att energipriserna kommer att stiga i framtiden och samtidigt i längden vill behålla vår internationella konkurrenskraft, måste vår produktionsapparat anpassas till de förhållanden som väntas råda i framtiden. De prissignaler som ges idag måste så långt möjligt ge information om dessa framtida förhållanden för att denna anpassning skall gå så smidigt som möjligt.

Bo Carlsson

Bo Carlssons analys av industrins energibehov i nr 4 av Vår industri kommenteras här av driftdirektör Sven Lalander, Vattenfall. Bo Carlsson bemöter hans synpunkter.